

Получена: 19.05.2021 г.

Приета: 02.07.2021 г.

ПЕРСПЕКТИВИ ЗА ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЯ НА ГОЛЕМИТЕ ГРАДОВЕ В БЛИЗКИЯ ИЗТОК

Б. Гаирли¹

Ключови думи: децентрализация, Близкият изток, градоустройство, урбанизъм, античният град в Близкия изток, урбанистично развитие

РЕЗЮМЕ

В основата на съвременните изследвания в областта на урбанистичното развитие и градоустройството стои въпросът за решаване на извънредната ситуация, в която се намират големите градове по света, произтичаща от „глобалната степен на урбанизация“ и съвкупността от множество дейности, функции и население в централните градски части. Увеличаването на безработицата, струпването на урбанистични и антропогенни фактори, задущаващият ритъм на съвременното и високата технологичност поставят огромни проблеми пред големите градове и тяхното бъдещо развитие, особено в централните градски зони, върху които се упражнява неимоверен натиск. Едно от възможните решения е децентрализация и изнасяне на основни дейности, човешки потоци и агломерации извън тези централни градски зони чрез обособяване на нови второстепенни ядра, едновременно с тяхното реставриране и реновиране.

Настоящото изследване откроява някои аспекти и съвременни тенденции за развитие на големите градове в Близкия изток (Дамаск, Тунис, Багдад, Ал Рияд и Кайро), определя основните проблеми и възможни решения при бъдещо ново планиране и извежда някои особености на децентрализацията в най-големия град в арабския свят – Кайро.

1. Въведение

Докато градовете в различните точки на света са изправени пред множество проблеми, градоустройственото, и по-специално урбанистичното им развитие се нуждае от

¹ Билал Гаирли, редовен докторант, кат. „Градоустройство“, УАСГ, бул. „Хр. Смирненски“ № 1, 1046 София, e-mail: bilal.ghaerly@gmail.com

адекватен отговор на изискванията към средата на обитаване, увеличаването на броя на населението, наболелите социални проблеми (безработица, липса на социални контакти) и пространственото планиране.

В този контекст е представен теоретичен перспективен модел относно разрешаване на тези проблеми, който произтича от теорията за „децентрализация“ на урбанистичната тъкан в „горещите“ зони и нейния принос за справяне с много от належащите, както настоящи, така и бъдещи проблеми. Близкият изток с цялата му градоустройствена неуреденост страда от тези наболели проблеми, които без адекватна намеса биха повлияли и на бъдещото градоустройствено развитие на градовете в този регион. Те са налични още от древността, но липсата на способности за намиране на практически решения и тяхното пренебрегване може да доведе до лавинообразното им нарастване. Последният период от историческото развитие на тези градове, особено след индустриалната революция в Европа, има фатална градоустройствена политика относно бъдещето им, която се изразява в постоянен натиск върху централните градски зони, съсредоточаване върху единствен център и разширяване за сметка на околните зелени площи.

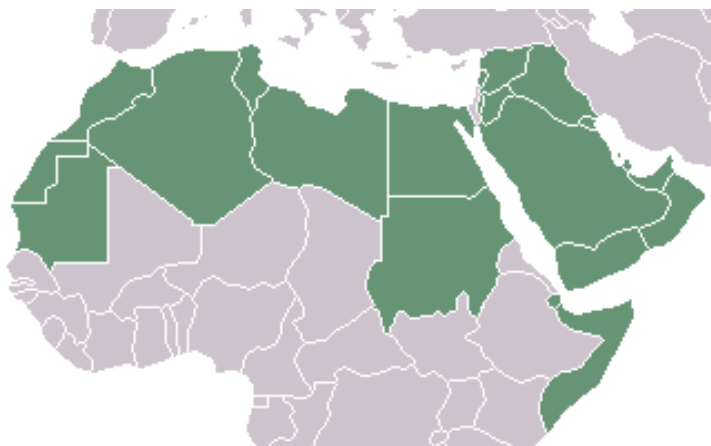

Фиг. 1. Сателитна снимка на арабските страни.

Източник: <http://www.gridcons.com/project-details/working-regions/>

2. Съвременно състояние и развитие на страните и големите градове от Близкия изток

Близкият изток или съвкупността от арабски държави се състои от 22 страни с площ от около 13 333 296 km² и население от около 400 652 486 души, които в развитието си споделят близка история и култура и общ официален език – арабския.

Фиг. 2. Карта на географското разположение на арабските страни.
Източник: <https://ar.wikipedia.org/>

Днешната ситуация на развитие на арабския свят може да бъде разгледана според следните критерии:

- 1) идеологически измерения;
- 2) политически измерения;
- 3) икономически измерения;
- 4) културни измерения;
- 5) екологични измерения.

Изброените по-горе критерии определят обобщени групи за моделно сходство в развитието на тези градове:

- **ПЪРВА ГРУПА** – Преобразуване на обществената система (Мароко, Тунис, Алжир, Египет), по политически измерения.
- **ВТОРА ГРУПА** – Своеобразна гражданска война с интервенти и силна миграция, поради липса на сигурност (Сирия, Йемен).
- **ТРЕТА ГРУПА** – Следвоенна ситуация, липса на силно управление (Ирак).
- **ЧЕТВЪРТА ГРУПА** – Петролните страни – със силна наследствена власт (Арабският залив: Саудитска Арабия, Ирак, Катар, Кувейт, Обединени арабски емирства, Бахрейн).

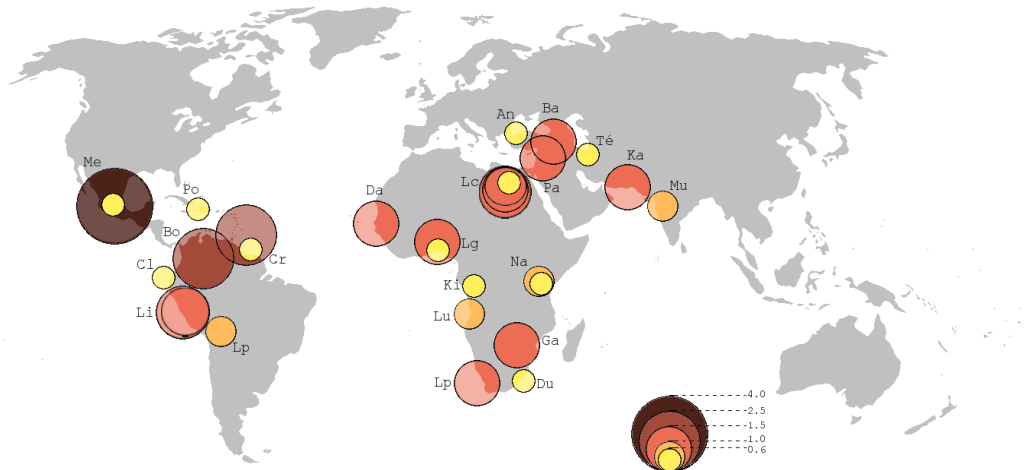
Всички тези страни се характеризират с централизация на почти всички административни дейности в управлението и на трите власти, както и на населението в столицата. Изключения са няколко страни, които имат добър опит в „децентрализацията“ в развитието като Ливан, Сирия, Кувейт, Обединени арабски емирства, Тунис, Алжир.

При централизацията столицата остава притегателен център за човешките агломерации, като предизвиква разширяване на територията, увеличаване гъстотата на населението, а това, от своя страна, води до появата на бедни квартали в покрайнините, където липсва развитие и пространство, оттам и прекомерна урбанизация в широкото значение на това понятие. Тази опасност за града/столицата грози и приближава с бързи темпове страни като Египет, Мароко, Алжир и др.

Таблица 1. Брой на населението в големите градове от близкия изток [1]

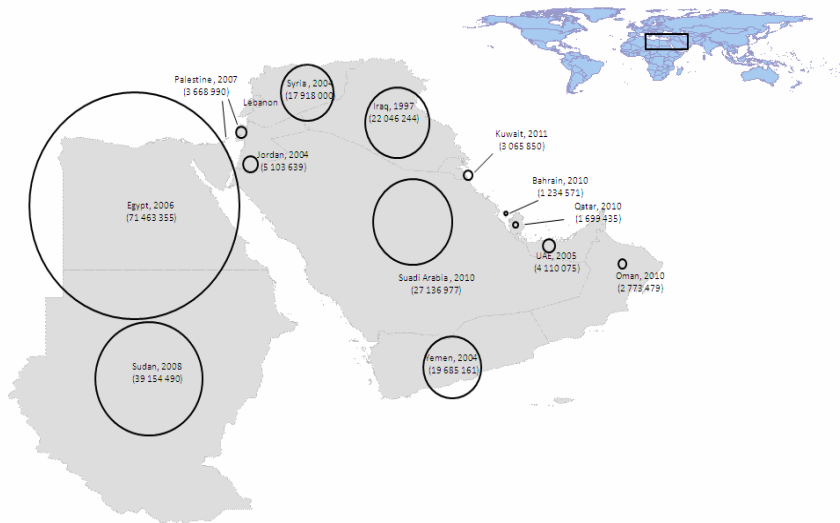
Страна	Население	Година	Столица	Население	Площ на столицата
Сирия	179 180 00 207 660 00	2004 2011	Дамаск	1 754 000 (2004)	105 km ²
Ирак	220 462 444 32 665 000	1997 2011	Багдад	7 216 040 (2011)	204,2 km ²
Египет	72 798 031 82 537 000	2006 2011	Кайро	7 786 640 (2007)	214 km ²
Ливан	3 759 134 4 259 000	2007 2011	Бейрут	361 366 (2010)	100 km ²
Обединени арабски емирства	4 106 427 7 891 000	2005 2011	Абу Даби	1 463 491 (2007)	67,34 km ²
Оман	2 773 479 2 846 000	2010 2011	Маскат	731 730 (2008)	1 500 km ²
Йемен	19 685 161 24 800 000	2004 2011	Сана	2 229 00 (2015)	5552 km ²
Саудитска Арабия	27 136 977 28 083 000	2010 2011	Ал Рияд	5 700 000 (2010)	1798 km ²
Йордания	5 103 639 6 330 000	2004 2011	Аман	4 000 000 (2014)	1680 km ²
Судан	39 154 490 44 632 000	2008 2011	Хартум	8 363 915 (2012)	28165 km ²

На демонстрираната карта (фиг. 3) се открояват незаконно построените гета, които са разпространени и в много други страни, въпреки, че са малки и неконцентрирани.

**Фиг. 3. Картографско разположение на незаконно построените гета.
Източник: Mike Davis, Planet of Slums, ISBN 978-2-7071-4915-2, p. 31**

Впоследствие се отбелязва разширение на столичния град, който се превръща в лице на останалите градове, в център на цялата страна, залят от демографски бум, утежен допълнително от високата раждаемост в тези страни, дължаща се до голям степен на религиозни, идеологически и социални причини.

Фиг. 4. Брой на население на страните от Близкия изток.
Източник: E/ESCWA/SD/2012/2, ISBN-13: 978-92-1-128358-7, Р. 6 [2]

2.1. ПЪРВА ГРУПА – Преобразуване на обществената система – гр. Тунис, Тунис

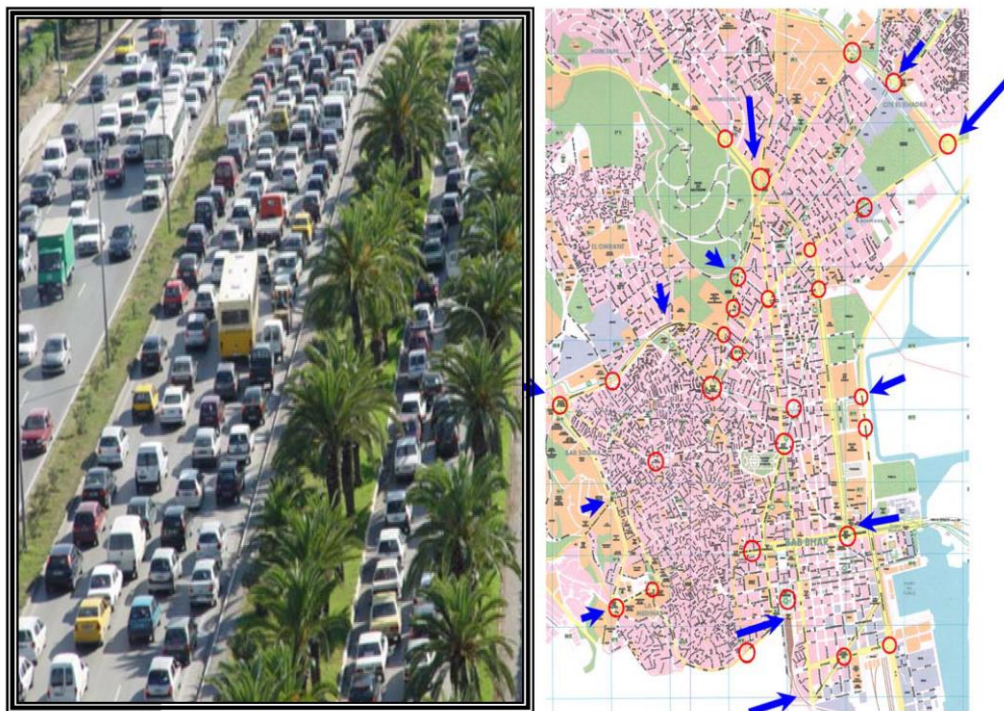
- Урбанистични измерения

Фиг. 5. Сателитна снимка на град Тунис.
Източник: Al-jmal, I. New Way of planning, 2014 г. [1]

Античният град Тунис, както и всички групи антични градове от Арабския свят, е разположен на хълм с леки склонове в посока на изток към езерото „Тунис“, а на запад към блатото „Ал-Сагума“, докато съвременният град е разположен между стария град и езерото. На север е обграден от хълмове, а на юг се спускат равнини. В столицата са разположени 21 жилищни квартала.

Инфраструктурата на града е добре развита в сравнение с други арабски градове, и по-специално уличната мрежа, което се дължи на дългото историческо минало. Отличителен белег на гр. Тунис е наличието на мрежа за метро, която липсва на по-голямата част от арабските столици. Първата схема на града датира от 1975 г. и обхваща главните пътни артерии във вътрешността на столицата. Втората схема датира от 1982 г. и преминава през различни етапи на развитие, паралелно със строителните работи по метрото, които приключват през 1999 г.

Фиг. 6. Трафик в град Тунис – точки на затруднена комуникация.
Източник: New experience in road planning, 2014, ст. 22

Централната улица е гръбнакът на столицата на Тунис, с приблизително 1500 m дължина и около 100 m ширина, разположена между ул. „Франция“ на запад и пристанище Тунис на изток. На тази централна улица са съсредоточени всички дейности: туризъм, търговски центрове, култура, изкуство и финансови услуги. Това води до затрудняване на потока на движение и усложнява проблемите на града: замърсяване, блокиране на извършваните дейности от гражданите и на потока на движение север-юг, тъй като се получава струване на транзитно преминаващи превозни средства. Претоварените комуникации обхващат и второстепенната улична мрежа на съседните жилищни квартали.

Ситуацията се влошава допълнително от неспирно високия мигрантски поток от неразвиващите се градове към столицата, вследствие от концентрацията на всички дейности в централните градски части. Съществуват някои предложения за решение на този проблем, сред които е затваряне на централната част на града за превозни средства, и превръщането ѝ в пешеходна зона. Това би било безпредметно при отсъствието на единен комуникационен и градоустройствен план за развитие на целия град, в който дейностите да се разсредоточат и да се обособят няколко вторични ядра, тъй като тези предложения само прехвърлят проблемите на централната зона към районите в близост до нея, без да ги решават.

След революцията в Тунис през 2010 г. започва нов период на демокрация, нов период за развитие на града и страната. През последните 2 години в Тунис се организират конференции не само в сферата на политиката, но и в сферата на урбанизма, касаещи проблеми като „децентрализацията“, с участие на експерти от Франция и Германия. Анализът на историческото развитие на Тунис разкрива, че демокрацията води до децентрализация в урбанистичната тъкан на града, докато диктатурата – до централизация на хора, комуникации, услуги и обслужване на едно място. Налага се изводът, че за развитие на града и преобразуване на обществото е необходимо създаване на нови центрове с паралелно развитие във всички региони в страната с цел опазване на античния град Тунис [1].

2.2. Втора група – Силна миграция, поради липса на сигурност – гр. Дамаск, Сирия

• Исторически факти и сведения

Град Дамаск е най-старата съществуваща столица в света. Първите исторически сведения се отнасят към **16 в. пр.н.е.**, когато е под властта на египетските фараони. По-късно влиза в състава на Асирия, Нововавилонското царство, Персия и Древна Македония. От 64 г. пр.н.е. е присъединен към Римската империя. През 395 г. влиза в границите на Византия. От 661 до 762 г. Дамаск е столица на халифата на династията на Омаядите, простирал се от Инд до Пиренеите. В последствие градът попада под властта на египетски династии, а от 1076 г. е в държавата на селджукските турци. Кръстоносците също правят неуспешни опити да го завладеят. През 1154 г. е завладян от армията на арабския пълководец Салах ад Дин, а през 1260 г. – от египетските мамелюци. Периодът на тяхното управление е ознаменуван с разцвет на изкуството и занаятите. В Европа се изнася дамаско стъкло и прочутата дамаска стомана, на която са наречени сабите-дамаскини. През 1300 г. е разграбен от монголи. Век по-късно Тамерлан го разрушава до основи. Най-добрите оръжейници и занаятчии са отведени в робство в Самарканд. Когато през 1516 г. войските на турския султан Селим превземат Дамаск, градът все още лежи на половина в развалини. В Османската империя става провинциален център, известен само като транзитен пункт за поклонниците, отправили се към Мека.

Аполодор(ос) от Дамаск (Apollodor(os), Apollodorus, гръцки Ἀπολλόδορος; * 65 ; † 130) е известен архитект на Римската империя. Той е роден в Сирия и е главен архитект на император Траян. Придружава го в походите му в Дакия. От 102 г. до 105 г. той строи дългия над един километър Траянов мост над Дунав в Дробета –Турну Северин и пътя в скалите през т.н. Желязна врата, както и Триумфалните арки в Анкона и Беневенто. Негово дело е и Форумът на Траян в Рим с Траяновата колона в средата на форума. Вероятно той строи и пристанището на Остия и вилата на Траян [3].

Фиг. 7. Траяновата колона с Дунавския мост. Аполлдор.
Източник: Burns, Ross. Damascus: A History. Routledge, 2005, ISBN 9780415271059

Този кратък исторически преглед дава представа за богатото историческо наследство на града и за изключителното многообразие на култури, преминали през територията му. В Дамаск, както в целия арабски свят и развиващите се страни, разрастването на градовете в резултат от миграцията води до появата на гета, нехомогенна околна среда с бедна обемно пространствена композиция. Изследванията показват, че в началото на 20 век се открива нова страница в историята на градоустройството с тенденция за формиране на големи градове и общности около тях.

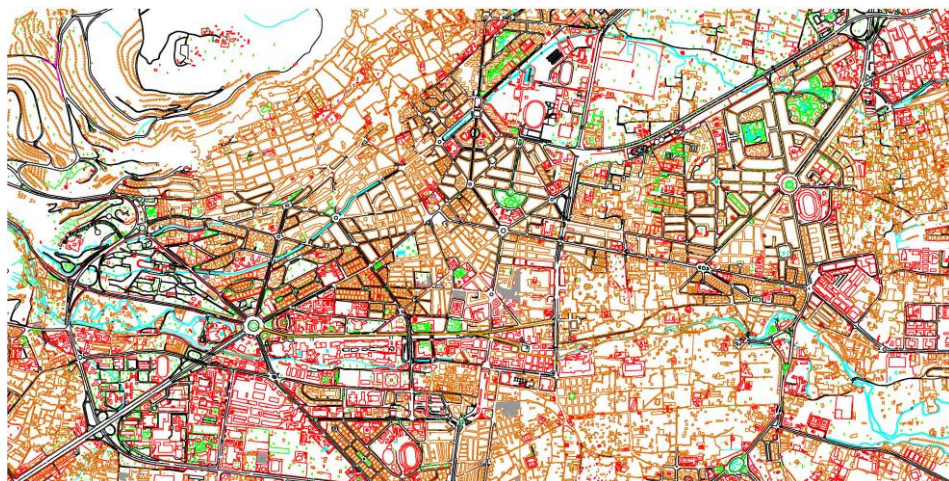
Бихме могли да обобщим причините за дисбаланс в урбанистичната структура в Дамаск в четири основни групи:

- А.** Концентриране на всички административни и обслужващи функции в град Дамаск.
- Б.** Голяма емиграция, водеща до експанзивно незаконно строителство и унищожаване на голяма част от зелените площи на града.
- В.** Екологични проблеми, свързани със замърсяването и техническата несъвместимост в развитието на града.
- Г.** Контраст между старата традиционна структура на града и новата архитектурна среда.

- **Настоящо състояние на градоустройствената среда в Дамаск**

Смята се, че през осемдесетте години броят на незаконните жилища от всички новопостроени в Мароко е около 35%, в Тунис – 40%, в Дамаск – 60%, а в Кайро – 75%. Застроените гета заемат селскостопанските земи около града и се разрастват неконтролируемо. В този контекст, основна цел на проучването е, в зависимост от физическите и икономическите ресурси на региона, да бъде предприето всеобхватно икономическо планиране и реставрация на паметниците на града в рамките на наличния потенциал [4].

Изследването на съвременното състояние на градската среда показва необходимостта от належаша градоустройствена намеса в посочените зони. Такава е и целта на новия ОУП на община Дамаск (вж. фиг. 8). Централната градска ос, която проектът третира, е с посока от стария град Дамаск към новия градски център. В момента има няколко единични високи над 10 етажа сгради, както и незаконни такива, частично разрушени или без особена архитектурна стойност. Зоната е особено подходяща за реализиране на културни, жилищно-търговски, хотелски комплекси и др. със смесени функции – за обитаване, отдих, услуги и обслужване.

Фиг. 8. Общ устройствен план на град Дамаск, Сирия.
Източник: Община Дамаск

2.3. ТРЕТА ГРУПА – Следвоенна ситуация, липса на силно управление – гр. Багдад, Ирак

Багдад е столицата на Ирак и административен център на област Багдад. Той е най-големият град в страната и вторият по големина в Арабския свят (след Кайро) и в Югозападна Азия (след Техеран), като населението му е приблизително 7 200 000 души (2011).

Градът се намира на река Тигър и възниква през VIII век като столица на Абасидския халифат. Малко след своето създаване Багдад се превръща в значим културен, търговски и интелектуален център на ислямския свят. Това, както и присъствието в града на няколко основни академични институции, като Дома на мъдростта, му създават световна репутация като център на знанието. През Средновековието Багдад е смятан за най-големият град в света с предполагаемо население от около 1 200 000 души. Градът е почти напълно разрушен от монголите през 1258 година, което поставя началото на продължителен период на упадък, съпътстван от чести епидемии и превземания от различни държави. С признаването на независимостта на Ирак през 1938 година Багдад постепенно възстановява част от някогашния си блясък на център на арабската култура [5].

В наши дни градът на няколко пъти понася тежки щети върху своята инфраструктура, за последен път през Иракската война от 2003 – 2011 година. През 2012 година Багдад е сочен като едно от най-неблагоприятните за живот места в света и като най-лошия по качество на живот сред 221 големи града в света.

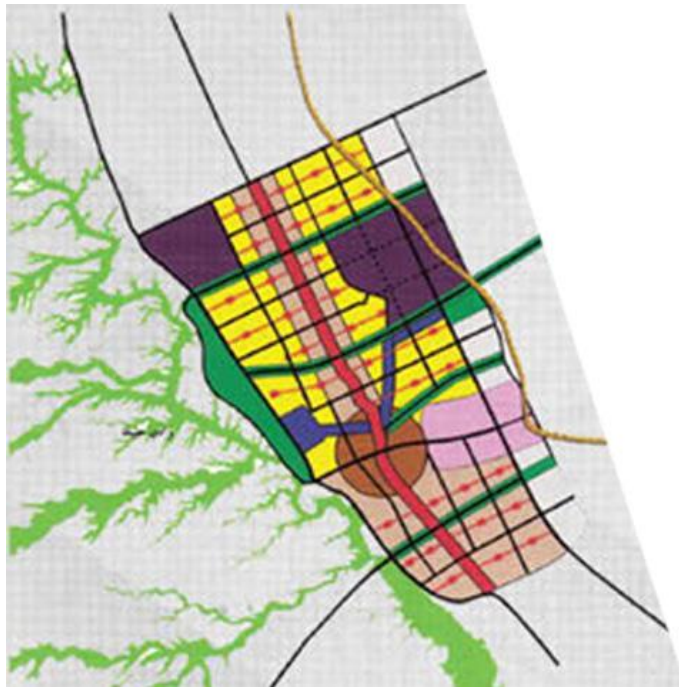
2.4. ЧЕТВЪРТА ГРУПА – Петролните страни със силна наследствена власт – гр. Ал-Рияд, Саудитска Арабия

Рияд е столицата на Кралство Саудитска Арабия, чието население наброява около 5 100 000 жители (2008).

Разполага с модерна пътна инфраструктура, с няколко ключови вътрешноградски магистрали. Има аерогара на северозапад и военно летище в Централен Рияд, използвано и от многобройното кралско семейство.

Град Рияд се намира в централната част на Кралство Саудитска Арабия, на 38,24 градуса северна ширина и 43,46 градуса източна дължина. Площта му е 1,554 km² с 4,087 милиона жители през 2004 г. и 5,25 милиона през 2010 г., което представлява една шеста от населението на цялото кралство. 68% от гражданите на града са от местното население, а останалите 32% са чужденци.

Градът е проектиран с правоъгълна улична мрежа.

Фиг. 9. Общ устройствен план на град Ал-Рияд 1968 г.

Източник: Al-Harbi Mohamed, King Saud University, Collage of Architecture and Planing

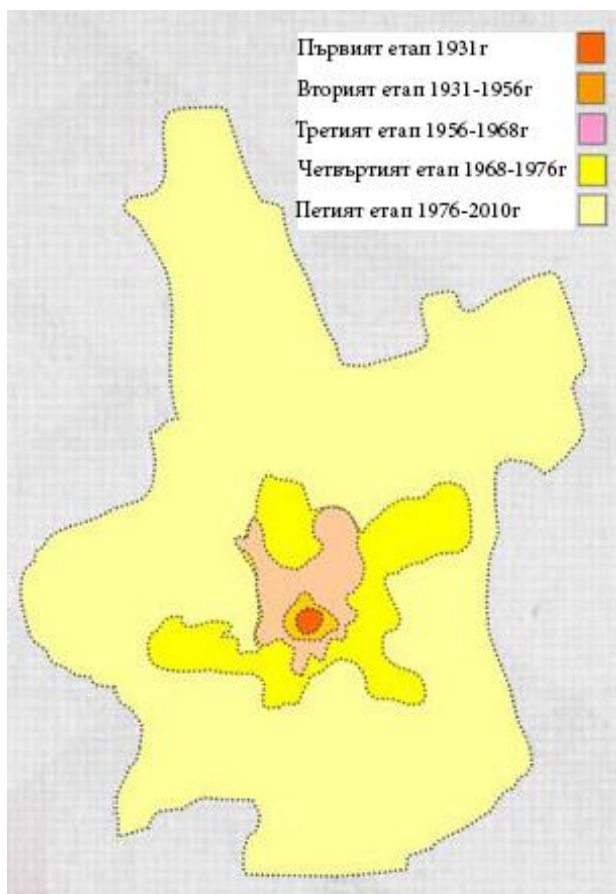
- **Исторически факти и сведения**

Град Рияд е столицата на Кралство Саудитска Арабия и неговият най-голям, оживен и активен град. Той се счита за един от най-бързо развиващите се градове в света, удвоил неколккратно населението си и разтегнал площта си, надхвърляйки всички градоустройствени прогнози.

Град Рияд е като историческа хроника, към която се обръщат поколенията – съвременното и миналото. Съществуващ от дълбока древност – от преди около 30 хиляди години, той е само една брънка от поредицата от малки селища в долината Ханифа.

- **Тип градоустройствено планиране, следван в град Рияд**

Рияд е сред градовете, приели мрежовия тип градоустройствено планиране в планово отношение, който се счита за един от най-древните методи, познати в историята. Планът на града, който изготвя Доксиадис през 1968 г., се смята, че полага основите на понятието мрежово планиране, което се характеризира с разделение на жилищното пространство на еднакви квадратни участъци 2 km/2 km и обособяване на децентрализирани градски ядра.

Фиг. 10. Етапи на развитие на град Ал-Рияд.

Източник: Al-Harbi Mohamed, King Saud University, College of Architecture and Planing

- **Характеристики на централната градска част (централна зона) на град Рияд**

От историческа гледна точка окончателният устройствен план на град Рияд, и по-конкретно на централната му зона, е резултат от наслагване на всички периоди, през които е преминал. Процесът на използване на земята се сформира вследствие на задоволяване на икономическите и социалните нужди на града. Поради тази причина старият градоустройствен план представлява органична взаимовръзка между няколко базови архитектурни елемента – двореца на управляващото семейство, голямата петъчна джамия, пазара и площада.

Философията на структурното сглобяване е на принципа на класическия градоустройствен план на центъра с връзка към прилежащите територии [5].

Структурата на плана взема под внимание важни пунктове, които се свеждат до:

- наличие на функционална взаимовръзка между човешките дейности и нейното отражение върху използването на земята;
- отражение на климата от гледна точка на следваните принципи на градското планиране;

- естетическата и функционалната страна, които се възплъщават в положителното взаимодействие между човека и средата;
- възплъщение на арабо-мюсюлманската мисъл в спазването на размерите, относно обемно-пространствена структура.

• Етапи на развитие на град Рияд

Първи период до 1930 г. (1349 г. по хиджра)¹ – Смята се за период на възникване на структуриране на града, който минава през периоди на разцвет и спад, вследствие на честите войни по онова време.

Втори период 1930 г. – 1955 г. (1349 г. – 1375 г. по хиджра) – Този период свидетелства за първия сравнително организиран процес на работа по плана на града, който се изразява в разделяне на района южно от гр. Рияд на малки жилищни парцели с размер 8 m/8 m през 1944 г. През 1950 г. се пуска в експлоатация прокараната железопътна линия.

Трети период 1955 г. – 1968 г. (1375 г. – 1388 г. по хиджра) – Определя началния тласък за развитието и разширяването на гр. Рияд, при което възникват някои жилищни квартали, планирани по по-добър начин от вече съществуващите в централната зона. Налага се минимално пространство за всяка жилищна единица от 500 m² и за ширина на улиците от 15 m, за улеснение на автомобилния трафик.

Четвърти период 1968 г. – 1976 г. (1388 г. – 1396 г. по хиджра) – През този период жилищната територия на града достига 45 km². Наета е консултантска компания, специализирана в градоустройството – Доксиадис, която да проведе необходимото изследване за изготвяне на общ устройствен план на гр. Рияд. До 1972 г. площта на града нараства до 304 km².

Пети период 1976 г. до сега (след 1396 г. по хиджра) – Градът се характеризира с огромен растеж и бързо развитие, като се наблюдава хоризонтално разширение на процеса на застрояване. Площта на града достига до 1600 km² [6].

Тези примери разкриват сходството в проблемите на разгледаните градове, от което произтичат и пречките пред развитието им. Те могат да се обобщят по следния начин:

- В страни, в които хората живеят в сигурност и стабилност като Египет, Тунис, Алжир и Мароко се наблюдава увеличаване на броя на населението и натиск върху централните градски части.
- В държави, навлезли в хаос, породен от наложената им гражданска война, като Сирия и Йемен, сигурността липсва, и те продължават да страдат от градоустройствени проблеми.
- Петролните монархии, вследствие на стремежа им да се превърнат в център на международния бизнес, започват да чертаят устройствена политика на градовете си, за да посрещнат работната ръка, от която отчаяно се нуждаят и която по брой достига този на местното население. В резултат се наблюдава поява на нови градове, които разчитат на съвременни технологии за постигане на целите за устойчиво развитие, като напр. Масдар Сити [7].

¹ Хиджра (от арабски: هجرة – оттегляне) се нарича напускането на град Мека и преместването в гр. Ясриб (Медина ан-Наби) на Мохамед и неговите последователи през 622 г. Това събитие поставя началото на мюсюлманското летоброене.

- Тези държави продължават да страдат от общи проблеми – отсъствие на децентрализирана политика в устройственото им развитие; липса на дългосрочни градоустройствени изследвания и отсъствие на настояща политика за устройствено планиране; липса на участие на местните общински органи на всяка отделна област в обща политика за развитието на градовете.

Повечето от тези градове имат запазена старинна част, която може да се смята сама по себе си за център, но проблемите в новите части, резултат от непланирана глобална урбанизация, остават, което налага централните градове да продължат да съществуват в новите части или да се планира експлицитна урбанизация за по-устойчиво бъдещо развитие. Положителни примери за осъществяване на децентрализирана устройствена политика са напр. Дубай, Ал Рияд – изграждане на нови затворени структури, научни градчета, религиозни комплекси и инфраструктура, и Абу Даби – изграждане на високотехнологичния Масдар сити (Foster & Partners) с използване на „зелена“ енергия от възобновяеми източници, седалище на „cleantech“¹ компании.

3. Пример за децентрализация – гр. Кайро, Египет

Една от най-големите столици на арабския свят е град Кайро – столицата на Египет и административен център на община Кайро. С население от около 7,8 млн. души (данни към 2006 г.), а с предградията достига до около 17 млн. души (данни към 2009 г.), Кайро е най-големият мегаполис в Близкия Изток и Африка и 11-ият по големина в света. Очаква се до 2050 г. броят на населението да достигне до 40 млн. души.

Като главен стопански, административен, културен и туристически център, в Кайро се намират много правителствени офиси, учреждения, бизнес центрове, хотели, както и най-старият в ислямския свят университет – Ал-Азхар [8].

Сред съвременните предизвикателства, с които Кайро се сблъсква основно, е замърсяването и липсата на подходящи жилища, които да нямат характер на гета за разпространение на престъпност и социални проблеми. Високият прираст на населението и комплицираната транспортна мрежа в цял Египет го определят като централизирана държава, концентрираща всички аспекти на живота в столицата си.

За разрешаване на тези проблеми през 2015 г. египетското правителство анонсира и започва мащабен проект за нова столица – New Administrative Capital (NAC), която е част от инициативата Визия за Египет 2030 (Egypt Vision 2030). Стремещт е за създаване на национален дух, насърчаване на разбирателството и дългосрочен устойчив икономически растеж, който да създаде нови места за живот, работа и отдих. Инициран е конкурс за име и лого на новата столица, но такива все още няма.

Територията за NAC е ситуирана в пустинята на 45 km от Кайро (28 miles) и е с площ от 700 km². Проектът се явява естествено продължение на зоната източно от Кайро и по този начин ще осъществи важна връзка между Новия Суецки Канал и Кайро.

¹ Cleantech (от англ. clean technology – чисти технологии) е всеки процес, продукт или услуга, които намаляват отрицателното въздействие върху околната среда чрез значителни подобрения на енергийната ефективност, устойчиво използване на ресурсите или дейности за опазване на околната среда.

Фиг. 11. Стратегическото местоположение NAC.
Източник: www.thecapitalcairo.com

Връзката между старата и новата столица (NAC) ще се осъществи чрез мост, наречен „Мост към бъдещето“. Надеждите са новата столица да се превърне действително в мощен мост между богатото минало на Египет и неговото жизнено бъдеще [9].

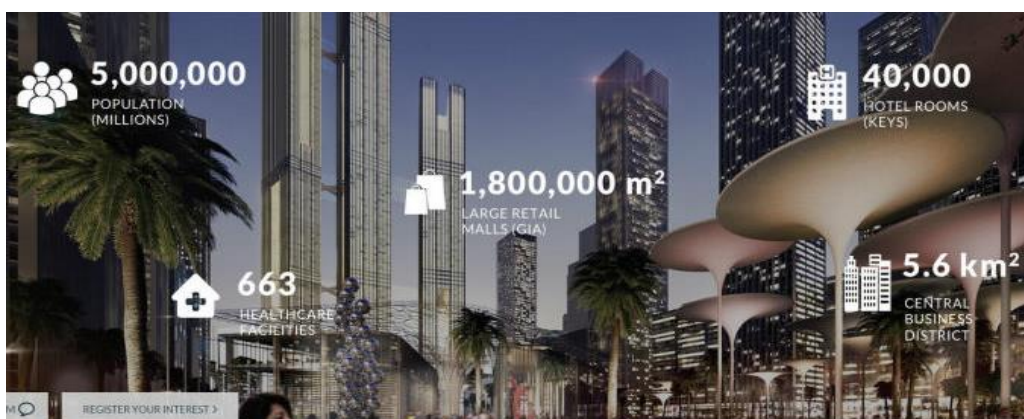
Фиг. 12. Перспектива на Нова столица Кайро NAC.
Източник: www.thecapitalcairo.com

Интегрираният проект ще включва всички елементи на градската инфраструктура на градовете от световна класа, включително училища, болници, жилищни райони, всички сфери на бизнеса и иновациите, технологични центрове, хотели, търговски центрове и други. Предвиждат се 25 жилищни района с население от около 5 000 000 души, както и полета за производство на енергия от възобновяеми източници с площ от 91 km², международно летище с площ от 16 km². Площите за градско развитие са 490 km², здравните и образователните заведения включват 663 съоръжения, включително 18 регионални болници с 1900 легла и до 40 000 хотелски стаи, президентска резиденция, парламент и посолства, както и 1,800 000 m² търговски комплекси. Уличната мрежа ще бъде около 10000 km, мостовете и тунелите – 100 km, а железопътният и общественият транспорт – 250 km.

Фиг. 13. Схема за взаимното свързване между стария и новия град.
Източник: www.thecapitalcairo.com

„Новата столица Кайро“ NAC е един от най-големите и амбициозни проекти за развитие на градска инфраструктура в света, като площта и мащабността на проекта са с размерите на Сингапур. За сравнение площта му е равна на 12 пъти площта на Манхатън, 9 пъти тази на Канбера, 7 пъти на Хийтроу в Лондон. Градската градина в района на проекта е с площ от 8 km² – 2 пъти и половина по-голяма от Централ Парк в Ню Йорк и 6 пъти по-голяма от известния Хайд Парк в Лондон. Развлекателната зона на града е 4 пъти по-голяма от Дисниленд. Централният бизнес район е 1,5 пъти по-голям от този в Чикаго и Ню Йорк. Областта с административни правителствени сгради е с площ 3 пъти по-голяма от площта на зоната на посолствата в Берлин. Амбициозността на проекта се подчертава от подвизданията за изпълнението му в рамките на 5 до 7 години.

Фиг. 14. NAC в цифри.
Източник: www.thecapitalcairo.com

**Фиг. 15. Перспективи на новия център на NAC.
Източник: www.thecapitalcairo.com**

4. Заключение

В резултат на непланирана стихийна урбанизация, протичаща с векове, повечето големи градове в Близкия изток страдат от пренаселване, тежки и затруднени транспортни и човешки потоци, съсредоточаване на всички възможни дейности в централните градски части, които водят до драстично влошаване на средата за обитаване и компрометират старинните исторически центрове. Натрупаните през годините проблеми не могат да бъдат разрешени без обща устройствена политика на национално и местно ниво за създаване на повече вторични центрове и децентрализация на хора, стоки и услуги. В последните десетилетия има и положителни примери и усилия за осъществяване на такива действия, но те не биха могли да постигнат големи резултати без единна и обща стратегия за децентрализация.

Съвсем ясно е, че проектът за Новата Столица на Египет – NAC допринася до известна степен за решаването и облекчаването на урбанистичните проблеми на стария център на гр. Кайро, но той повдига и сериозни въпроси: Дали старият център на Кайро ще остане отделен? Дали има дългосрочен план за развитие на новата столица и направени ли са необходимите изследвания за влиянието от тази промяна за в бъдеще? Дали старият Кайро ще остане маргинализиран в периферията и ще се превърне в музей? Каква част от населението му ще може да си позволи да се премести в новата столица? Дали има в ползването регионален план за трета столица?

По мнение на автора тези проблеми трябва да се решат заедно и изцяло като се приложи теорията за децентрализация във всички райони на Египет. Подобни мега проекти със сигурност ще работят сериозно за решаване на градоустройствените и социалните проблеми на стария център на Кайро, но те трябва да са насочени и адекватни в рамките на общ регионален и урбанистичен план, който да обхваща цялата страна, за да допринесе за нейното устойчиво бъдещо развитие.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Al-jmal, I.* New Way of planning. 2014, Tunis, p. 22.
2. ESCWA. Economic and Social Commission for Western Asia (ESCWA). Issue 5, 2012, ISBN-13: 978-92-1-128358-7, p. 6.
3. *Agafri, A.* Urban Planning of Damascus during centuries. 2012.
4. *Lababedi, Z.* The Urban Development of Damascus, A study of its Past, Present and Future. 2008, Master's thesis, UCL (University College London).
5. *Besim, H.* Arabic-Islamic Cities: building and Planning Principles.
6. *Al-Harbi Mohamed.* Master's thesis. [King Saud University](#), [Collage of Architecture and Planing](#), 2012.
7. *Foster, Norman.* Masdarcity. www.masdarcity.ae.
8. *Dr. Abu alghazal, Alsaad, Dr. alsubeih, Hisham, Dr. Mohy aldeen, Ismial.* Cairo urban development (problems and solutions). 2012, p. 5, 6, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 22.
9. *Cairo municipality,* <http://www.cairo.gov.eg/>, www.thecapitalcairo.com.

PERSPECTIVES FOR DECENTRALIZATION OF MAJOR CITIES IN THE MIDDLE EAST

B. Ghaerly¹

Keywords: *decentralization, urban planning, ancient city in Middle East, prospects of development*

ABSTRACT

The core of contemporary research in urban development and planning is solving the emergency situation in which the world's major cities find themselves, resulting from the "global urbanization" and the confluence of multiple activities, functions and populations in central urban areas. The increase in unemployment, accumulation of urban and anthropogenic factors, the suffocating pace of modernity and high technology pose enormous problems for cities and their future development, especially in central urban areas, which are under immense pressure. One possible solution is to decentralise and relocate major activities, human flows and agglomerations outside these central urban areas by creating new secondary nuclei at the same time as restoring and renovating them.

The current study highlights some aspects and development trends of major cities in the Middle East (Damascus, Tunis, Baghdad, Al Riyadh and Cairo), identifies the main problems and possible solutions for future new planning, and outlines some features of decentralization in the largest city in the Arab world, Cairo.

¹ Bilal Ghaerly, PHD student, Arh., Dept. "Urban planning", UACEG, 1 H. Smirnski Blvd., Sofia 1046, e-mail: bilal.ghaerly@gmail.com